Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
NILSA WAHLA
przedstawiona w dniu 25 lipca 2018 r.[1]

Sprawy połączone C-174/17 P i C-222/17 P

Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej,
przeciwko
Plásticos Españoles, SA (ASPLA)
Armando Álvarez, SA (C-174/17 P)
oraz
Plásticos Españoles, SA (ASPLA)
Armando Álvarez, SA
przeciwko

Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (C-222/17 P)

Odwołanie – Dopuszczalność – Odpowiedzialność pozaumowna – Rozsądny czas trwania postępowania – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej – Obowiązek wydania orzeczenia w rozsądnym terminie – Szkoda majątkowa – Koszty gwarancji bankowej – Odsetki – Związek przyczynowy

1. Jakiego rodzaju szkody Unia Europejska ma obowiązek naprawić zgodnie z art. 340 TFUE osobom fizycznym, których prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie zostało naruszone przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej? W szczególności: w jakich okolicznościach należy przyznać odszkodowanie za szkodę spowodowaną rzekomo przez nadmierne opóźnienie?

2. Są to w istocie najważniejsze kwestie podniesione w odwołaniach wniesionych przez Unię Europejską, reprezentowaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej[2], oraz przez spółki Plásticos Españoles, SA (zwaną dalej „ASPLA") i Armando Álvarez, SA od wyroku Sądu z dnia 17 lutego 2017 r., ASPLA i Armando Álvarez/Unia Europejska, T-40/15 (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem")[3], w którym Sąd przyznał spółkom ASPLA i Armando Álvarez pewne kwoty celem naprawienia szkód majątkowych poniesionych przez nie w wyniku naruszenia obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie w sprawach zakończonych wyrokami z dnia 16 listopada 2011 r., ASPLA/Komisja, T-76/06[4] i Álvarez/Komisja, T-78/06[5].

1 Język oryginału: angielski.
2 Zwanej dalej dla uproszczenia „Unią".
3 EU:T:2017:105.
4 Niepublikowany, EU:T:2011:672.
5 Niepublikowany, EU:T:2011:673.

3. Bardzo zbliżone zagadnienia podniesiono również w czterech innych odwołaniach – dwóch wniesionych przez Unię i dwóch wniesionych przez inne spółki – od dwóch wyroków Sądu, w których Sąd przyznał rekompensatę za szkody majątkowe i niemajątkowe poniesione przez te spółki w wyniku naruszenia obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie. Również w odniesieniu do tych postępowań wydaję dziś opinię [6]. Niniejsza opinia powinna być zatem odczytywana w związku z tamtymi opiniami.

I. Okoliczności powstania sporu

4. Pismami złożonymi w dniu 24 lutego 2006 r. spółki ASPLA z jednej strony i Armando Álvarez z drugiej strony wniosły na podstawie (obecnego) art. 263 TFUE skargę na decyzję Komisji C(2005) 4634 z dnia 30 listopada 2005 r. dotyczącą postępowania na podstawie art. [101 TFUE] (sprawa COMP/F/38.354 – Worki przemysłowe) [zwaną dalej „decyzją C(2005) 4634"] [7].

5. Wyrokami z dnia 16 listopada 2011 r. Sąd oddalił owe skargi [8]. ASPLA i Armando Álvarez wniosły odwołania od wyroków Sądu. Wyrokami z dnia 22 maja 2014 r. [9] Trybunał oddalił te odwołania.

II. Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

6. Pismem złożonym w dniu 27 stycznia 2015 r. ASPLA i Armando Álvarez wniosły na podstawie art. 268 TFUE skargę przeciwko Unii w związku ze szkodą, jakiej spółki te miały doznać ze względu na czas trwania postępowania przed Sądem w sprawach T-76/06 i T-78/06, w których wydano wyroki z dnia 16 listopada 2011 r. ASPLA i Armando Álvarez zwróciły się w istocie do Sądu z żądaniem zasądzenia od Unii zapłaty odszkodowania w kwocie 3 495 038,66 EUR wraz z odsetkami wyrównawczymi i odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia wniesienia skargi według stopy procentowej stosowanej przez Europejski Bank Centralny (EBC) do jego głównych operacji refinansujących, powiększonej o dwa punkty procentowe.

7. Zaskarżonym wyrokiem Sąd zasądził od Unii zapłatę odszkodowania w wysokości 44 951,24 EUR na rzecz spółki ASPLA oraz odszkodowania w wysokości 111 042,48 EUR na rzecz spółki Armando Álvarez tytułem szkody majątkowej poniesionej przez każdą z nich z powodu naruszenia obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie w sprawach zakończonych wyrokami z dnia 16 listopada 2011 r., ASPLA/Komisja (T-76/06), oraz Álvarez/Komisja (T-78/06). Kwota każdego z tych odszkodowań miała zostać zrewaloryzowana, a odsetki wyrównawcze miały być naliczone od dnia 27 stycznia 2015 r. do dnia ogłoszenia wyroku według rocznego poziomu inflacji stwierdzonego przez Eurostat w odniesieniu do omawianego okresu w państwie członkowskim, w którym znajduje się siedziba tych spółek. Sąd orzekł również, że kwota każdego z odszkodowań zostanie powiększona o odsetki za zwłokę naliczone od dnia ogłoszenia wyroku do dnia całkowitej zapłaty, według stopy procentowej stosowanej przez Europejski Bank Centralny (EBC) do jego głównych operacji refinansujących, powiększonej o dwa punkty procentowe. Sąd oddalił skargę w pozostałym zakresie.

8. W przedmiocie kosztów Sąd orzekł, że: (i) ASPLA i Armando Álvarez z jednej strony oraz Unia z drugiej strony pokrywają każda własne koszty, zaś (ii) Komisja Europejska pokrywa własne koszty.

6 Sprawy połączone Unia Europejska/Gascogne Sack Deutschland i Gascogne oraz Gascogne Sack Deutschland i Gascogne/Unia Europejska, C-138/17 P i C-146/17 P; a także sprawa Unia Europejska/Kendrion, C-150/17 P.

7 Sprawy wspomniane w przypisie 6 powyżej również dotyczyły postępowań wszczętych przez inne przedsiębiorstwa będące adresatami decyzji C(2005) 4634.

8 Wyroki z dnia 16 listopada 2011 r.: ASPLA/Komisja, T-76/06, niepublikowany, EU:T:2011:672; Álvarez/Komisja,T-78/06, niepublikowany, EU:T:2011:673.

9 Wyroki z dnia 22 maja 2014 r.: ASPLA/Komisja, C-35/12 P, EU:C:2014:348; Armando Álvarez/Komisja, C-36/12 P, EU:C:2014:349.

III. Postępowanie przed Trybunałem i żądania stron

9. W odwołaniu złożonym w dniu 5 kwietnia 2017 r. w sprawie C-174/17 P Unia wnosi do Trybunału o:

– uchylenie pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku;

– oddalenie jako bezzasadnego żądania przedstawionego w pierwszej instancji przez spółki ASPLA i Armando Álvarez, zmierzającego do zasądzenia odszkodowania w kwocie 3 495 038,66 EUR za szkodę, jaką wnoszące odwołanie miały ponieść z powodu naruszenia obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie;

– obciążenie spółek ASPLA i Armando Álvarez kosztami postepowania.

10. ASPLA i Armando Álvarez wnoszą natomiast do Trybunału o:

– oddalenie odwołania;

– obciążenie Unii kosztami postępowania.

11. W odwołaniu złożonym w dniu 27 kwietnia 2017 r. w sprawie C-222/17 P ASPLA i Armando Álvarez wnoszą do Trybunału o:

– uchylenie zaskarżonego wyroku;

– zasądzenie od Unii zapłaty na rzecz wnoszących odwołanie kwoty 3 495 038,66 EUR wraz z przypadającymi odsetkami wyrównawczymi i za zwłokę tytułem odszkodowania za naruszenie przez Sąd art. 47 akapit drugi Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;

– obciążenie Unii kosztami postępowania.

12. Unia Europejska wnosi natomiast do Trybunału o:

– oddalenie odwołania;

– obciążenia spółek ASPLA i Armando Álvarez kosztami postępowania.

13. W postępowaniu w sprawie C-174/17 P Komisja Europejska została dopuszczona do sprawy w charakterze interwenienta popierającego żądania Unii.

14. Postanowieniem prezesa pierwszej izby Trybunału z dnia 17 kwietnia 2018 r. sprawy C-174/17 P i C-222/17 P zostały połączone do celów przedstawienia opinii i wydania wyroku.

IV. Ocena zarzutów odwołania

A. Uwagi wstępne

15. W piśmie złożonym w sprawie C-174/17 P Unia przedstawia dwa zarzuty odwołania, twierdząc, że Sąd naruszył prawo, dokonując błędnej wykładni pojęcia „związku przyczynowego” oraz pojęcia „szkody”. Komisja Europejska podziela zasadniczo zdanie Unii.

16. ASPLA i Armando Álvarez twierdzą, że zarzuty te są bezzasadne.

17. W piśmie złożonym w sprawie C-222/17 P ASPLA i Armando Álvarez podnoszą pięć zarzutów odwołania. W pierwszym zarzucie odwołania twierdzą, że Sąd naruszył prawo oraz nie przedstawił wystarczającego uzasadnienia w zakresie swej oceny dotyczącej rozsądnego czasu między zakończeniem pisemnego etapu postępowania a otwarciem ustnego etapu postępowania. W drugim zarzucie odwołania podnoszą naruszenie prawa przy ocenie poniesionej szkody majątkowej. Trzeci zarzut odwołania, na który powołują się ASPLA i Armando Álvarez, dotyczy tego, że Sąd podobno naruszył prawo przy stosowaniu zasady non ultra petita w odniesieniu do oceny poniesionej szkody majątkowej. W czwartym zarzucie odwołania spółki te podnoszą, iż stosując metodę obliczania szkody majątkowej inną niż metoda przez nie zaproponowana, Sąd naruszył ich prawo do obrony. Wreszcie, piąty zarzut odwołania dotyczy domniemywanej wewnętrznej sprzeczności w zaskarżonym wyroku w odniesieniu do okresu, za jaki należy zapłacić odszkodowanie z tytułu szkody majątkowej poniesionej przez ASPLA i Armando Álvarez.

18. Unia twierdzi natomiast, że zarzuty odwołania podniesione przez ASPLA i Armando Álvarez należy oddalić.

19. W niniejszej opinii zbadam wpierw zarzuty dotyczące szkody majątkowej. Wówczas nie będzie konieczne badanie zarzutów dotyczących dokonanej przez Sąd oceny tego, jaki okres między zakończeniem pisemnego etapu postępowania a otwarciem ustnego etapu postępowania powinien zostać uznany w niniejszej sprawie za rozsądny.

B. Szkoda majątkowa

20. Dwa zarzuty odwołania podniesione przez Unię w sprawie C-174/17 P, jak również zarzuty odwołania drugi, trzeci, czwarty i piąty podniesione przez spółki ASPLA i Armando Álvarez w sprawie C-222/17 P dotyczą ustaleń Sądu odnoszących się do szkody majątkowej, jaką ASPLA i Armando Álvarez miały ponieść. W szczególności obie strony twierdzą, że Sąd naruszył prawo, badając roszczenia spółek ASPLA i Armando Álvarez dotyczące szkody wynikającej z kosztów związanych z gwarancją bankową, którą spółki te ustanowiły na rzecz Komisji w celu uniknięcia natychmiastowej zapłaty grzywny nałożonej decyzją C(2005) 4634. ASPLA i Armando Álvarez twierdzą też, że Sąd naruszył prawo, oddalając ich roszczenie o odszkodowanie z tytułu odsetek zapłaconych Komisji za okres przekroczenia rozsądnego terminu.

21. Uważam, że stosowne będzie rozpoczęcie mojej analizy prawnej tych zagadnień od zbadania twierdzeń dotyczących kosztów gwarancji bankowej zapłaconych przez ASPLA i Armando Álvarez. W tym celu rozpocznę od *pierwszego* zarzutu odwołania podniesionego przez Unię. Następnie, w trosce o kompletną analizę, zajmę się *drugim* zarzutem odwołania podniesionym przez Unię. Wówczas badanie pozostałych zarzutów odwołania podniesionych przez ASPLA i Armando Álvarez nie będzie już konieczne.

22. Na zakończenie zbadam *drugi* zarzut odwołania podniesiony przez ASPLA i Armando Álvarez, dotyczący zapłaty odsetek od grzywny za okres przekroczenia rozsądnego terminu.

1. Koszty gwarancji bankowej: istnienie związku przyczynowego

23. W pierwszym zarzucie odwołania Unia popierana przez Komisję Europejską kwestionuje dokonaną przez Sąd wykładnię pojęcia „związku przyczynowego” i jego zastosowanie. Zasadniczo Unia uważa, że nie istnieje bezpośredni związek przyczynowy między naruszeniem przez Sąd w sprawach T-76/06 i T-78/06 obowiązku wydania wyroku w rozsądnym terminie a szkodą poniesioną przez ASPLA i Armando Álvarez wskutek zapłacenia kosztów gwarancji bankowej. W szczególności Unia podkreśla, że szkoda ta była rezultatem podjętej przez ASPLA i Armando Álvarez decyzji o utrzymaniu w mocy

gwarancji bankowej przez cały czas trwania postępowania, zamiast czego mogły one zapłacić grzywnę nałożoną przez Komisję. ASPLA i Armando Álvarez bronią natomiast w tym względzie zaskarżonego wyroku: w ich ocenie koszty gwarancji bankowej zapłacone w okresie przekroczenia rozsądnego terminu wynikały z naruszenia przez Sąd obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie.

24. Zacznę teraz od krótkiego przedstawienia toku rozumowania Sądu oraz wyjaśnię następnie, dlaczego w mojej ocenie pierwszy zarzut odwołania podniesiony przez Unię jest zasadny.

25. W pkt 84 i 85 zaskarżonego wyroku Sąd przytacza utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym szkoda, o której naprawienie wystąpiono w ramach roszczenia wynikającego z odpowiedzialności pozaumownej Unii, musi mieć charakter rzeczywisty i pewny, a ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na stronie skarżącej. Również do strony skarżącej należy dostarczenie dowodu istnienia związku przyczynowego, a więc wystarczająco bezpośredniego powiązania między zarzucanym instytucji zachowaniem i podnoszoną szkodą.

26. W pkt 104–107 zaskarżonego wyroku Sąd zauważył, że gdyby w postępowaniach w sprawach T-76/06 i T-78/06 nie przekroczono rozsądnego terminu do wydania orzeczenia, ASPLA i Armando Álvarez nie musiałyby uiścić żadnych kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym temu przekroczeniu. Oznacza to w jego ocenie, że istnieje związek przyczynowy między naruszeniem obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie a wystąpieniem szkody poniesionej przez ASPLA i Armando Álvarez w związku z koniecznością zapłacenia kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym przekroczeniu owego rozsądnego terminu.

27. Powołując się na wcześniejsze orzecznictwo (zwane dalej „orzecznictwem Holcim”) [10], Sąd uznał w pkt 109 zaskarżonego wyroku, że co do zasady koszty gwarancji bankowej poniesione przez spółkę ukaraną decyzją Komisji są skutkiem własnej decyzji tej spółki o ustanowieniu gwarancji bankowej podjętej po to, by nie wykonać spoczywającego na niej zobowiązania zapłaty grzywny w terminie wyznaczonym sporną decyzją. Z tego względu koszty te nie mogą być normalnie postrzegane jako *bezpośrednia* konsekwencja postępowania instytucji.

28. Niemniej jednak Sąd odróżnił następnie w pkt 110–112 zaskarżonego wyroku rozpoznawaną sprawę od spraw, które stały się podstawą orzecznictwa Holcim. Sąd uznał, że w chwili gdy ASPLA i Armando Álvarez wniosły skargi w sprawach T-76/06 i T-78/06 oraz w chwili gdy ustanowiły one gwarancję bankową, nie można było przewidzieć naruszenia obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie, zaś ASPLA i Armando Álvarez mogły słusznie oczekiwać, że ich skargi zostaną rozpoznane w rozsądnym terminie. Sąd zauważył też, że przekroczenie rozsądnego terminu do wydania orzeczenia w sprawach T-76/06 i T-78/06 nastąpiło po podjęciu przez wnoszące odwołanie pierwotnej decyzji o ustanowieniu gwarancji bankowej. Z tych względów uznał on, że związek między przekroczeniem rozsądnego terminu do wydania orzeczenia w sprawach T-76/06 i T-78/06 a uiszczeniem kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym temu przekroczeniu nie mógł zostać uznany za przerwany poprzez podjęcie przez ASPLA i Armando Álvarez pierwotnej decyzji o niezapłaceniu od razu grzywny oraz o ustanowieniu gwarancji bankowej. W pkt 113 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził zatem, iż istnieje wystarczająco bezpośredni związek przyczynowy dla celów art. 340 TFUE.

10 Zobacz wyrok z dnia 21 kwietnia 2005 r., Holcim (Niemcy)/Komisja, T-28/03, EU:T:2005:139, pkt 123; postanowienie z dnia 12 grudnia 2007 r., Atlantic Container Line i in./Komisja, T-113/04, niepublikowane, EU:T:2007:377, pkt 38. Pragnę zaznaczyć, że dotychczas Trybunał nie miał okazji potwierdzić tej linii orzecznictwa.

29. Według mnie tok rozumowania Sądu jest błędny. Sąd akceptuje w istocie dorobek orzecznictwa Holcim, lecz następnie uznaje niniejszą sprawę za różniącą się od tych, które były przedmiotem wspomnianego orzecznictwa. Podobnie jak Sąd, uważam, że orzecznictwo Holcim jest dobre, natomiast w przeciwieństwie do Sądu nie uważam, aby niniejsza sprawa zasadniczo różniła się od tamtych spraw: żadna z dwóch podstaw rozróżnienia wskazanych przez Sąd, niezależnie od tego, czy rozpatrywać je osobno, czy też łącznie, w mojej ocenie nie jest przekonująca.

30. Zanim wyjaśnię szczegółowo, dlaczego takie jest moje zdanie, chciałbym zaznaczyć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem art. 340 TFUE nie może być interpretowany jako przepis wymagający naprawienia przez Unię każdej szkody będącej konsekwencją, choćby odległą, zachowania instytucji Unii [11]. W związku z tym w postępowaniu dotyczącym odpowiedzialności pozaumownej Unii nie wystarczy, by zachowanie będące przedmiotem skargi było jedną z przyczyn zarzucanej szkody; zachowanie to musi być *decydującą* przyczyną szkody [12]. Innymi słowy, wystarczające powiązanie istnieje wyłącznie wówczas, gdy szkoda jest bezpośrednią konsekwencją bezprawnego działania odpowiedzialnej instytucji i nie zależy od wystąpienia innych przyczyn, pozytywnych lub negatywnych [13].

a) Przewidywalność bezprawnego zachowania

31. Pierwszą przywołaną przez Sąd podstawą dokonania rozróżnienia między niniejszą sprawą a sprawami będącymi podstawą orzecznictwa Holcim jest to, że w chwili gdy ASPLA i Armando Álvarez wniosły skargi w sprawach T-76/06 i T-78/06 oraz w chwili gdy ustanowiły one gwarancję bankową, *nie można było przewidzieć* naruszenia obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie.

32. Jednakże stwierdzenie to jest, po pierwsze, nieprawdziwe. Niestety w szeregu spraw rozpoznawanych przez Sąd na krótko przed skargami złożonymi w sprawach T-76/06 i T-78/06 czas trwania postępowania był znaczny [14]. Odnosi się to przede wszystkim do spraw dotyczących stosowania reguł konkurencji Unii, w szczególności karteli [15], które to sprawy znane są ze swojej złożoności i czasochłonności i mogą wymagać równoległego lub skoordynowanego prowadzenia kilku spraw równocześnie.

33. Prawdą jest, że spółki ASPLA i Armando Álvarez, jak każdy inny skarżący, mogły spodziewać się tego, że ich sprawy zostaną rozpoznane w rozsądnym terminie. Tym niemniej w świetle praktyki Sądu i wcześniejszych spraw rozpatrywanych przez niego w odnośnym okresie obliczenie prawdopodobnego czasu trwania postępowania w celu oszacowania potencjalnych całkowitych kosztów gwarancji bankowej było zadaniem raczej niepewnym i trudnym.

11 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 4 października 1979 r., Dumortier i in./Rada, 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 i 45/79, EU:C:1979:223, pkt 21. Zobacz także postanowienie z dnia 31 marca 2011 r., Mauerhofer/Komisja, C-433/10 P, niepublikowane, EU:C:2011:204, pkt 127 i przytoczone tam orzecznictwo.

12 Zobacz postanowienie z dnia 31 marca 2011 r., Mauerhofer/Komisja, C-433/10 P, niepublikowane, EU:C:2011:204, pkt 127 i przytoczone tam orzecznictwo.

13 Zobacz w tym względzie opinia rzecznika generalnego A. Trabucchiego, Compagnie continentale France/Rada, 169/73, niepublikowana, EU:C:1974:32, pkt 4.

14 Zobacz przykładowo wyroki: z dnia 13 stycznia 2004 r., Thermenhotel Stoiser Franz i in./Komisja, T-158/99, EU:T:2004:2; z dnia 11 maja 2005 r., Saxonia Edelmetalle/Komisja, T-111/01 i T-133/01, EU:T:2005:166; z dnia 19 października 2005 r., Freistaat Thüringen/Komisja, T-318/00, EU:T:2005:363; z dnia 14 grudnia 2005 r., Laboratoire du Bain/Rada i Komisja, T-151/00, niepublikowany, EU:T:2005:450.

15 Zobacz między innymi wyroki: z dnia 11 grudnia 2003 r., Marlines/Komisja, T-56/99, EU:T:2003:333; z dnia 8 lipca 2004 r., Mannesmannröhren-Werke/Komisja, T-44/00, EU:T:2004:218; z dnia 14 grudnia 2005 r., Honeywell/Komisja, T-209/01, EU:T:2005:455; z dnia 15 marca 2006 r., BASF/Komisja, T-15/02, EU:T:2006:74.

34. Po drugie, i co ważniejsze, niezależnie od tego, czy nadmierne opóźnienie w sprawach T-76/06 i T-78/06 dało się przewidzieć, Sąd popełnił błąd, odwołując się do pojęcia „przewidywalności" w celu ustalenia istnienia wystarczającego związku przyczynowego prowadzącego do powstania odpowiedzialności Unii.

35. Kluczową kwestią w niniejszej sprawie nie jest kwestia, czy strona, która rzekomo doznała szkody, była w stanie przewidzieć bezprawne zdarzenie skutkujące domniemywaną szkodą. Fundamentalne dla ustalenia odpowiedzialności pozaumownej Unii w niniejszej sprawie jest przede wszystkim to, czy domniemywana szkoda jest *bezpośrednią* konsekwencją bezprawnego zachowania instytucji.

36. Tego zagadnienia Sąd nie zbadał natomiast szczegółowo. Odnoszę wrażenie, że w kontekście takiego badania potencjalna nieprzewidywalność nadmiernego opóźnienia mogłaby być istotna tylko w dwóch okolicznościach. Żadna z tych okoliczności nie wystąpiła jednak w niniejszej sprawie.

37. Z jednej strony aspekt ten mógłby być istotny, gdyby ASPLA i Armando Álvarez nie mogły później zmienić swojej pierwotnej decyzji o odroczeniu zapłaty i ustanowieniu gwarancji bankowej. Jak pokażę w pkt 49–52 poniżej, sytuacja taka nie miała jednak miejsca: w każdym momencie w toku postępowania sądowego ASPLA i Armando Álvarez mogły uregulować grzywnę i wycofać gwarancję bankową. Zatem nawet jeśli sytuacja była początkowo niemożliwa do przewidzenia, ASPLA i Armando Álvarez mogły dostosować swoje postępowanie do rozwoju wydarzeń.

38. Z drugiej strony potencjalna niemożność przewidzenia nadmiernego opóźnienia mogłaby być również istotna, gdyby Unia twierdziła przed Sądem, że ASPLA i Armando Álvarez nie wykazały się należytą starannością w celu uniknięcia lub ograniczenia zakresu szkody, która mogła wyniknąć z podjętej przez nie decyzji o odroczeniu zapłaty grzywny do czasu zakończenia postępowania sądowego.

39. W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w postępowaniu dotyczącym odpowiedzialności pozaumownej trzeba zbadać, czy poszkodowany wobec ryzyka poniesienia szkody wykazał, jak osoba rozważna, należytą staranność w celu uniknięcia szkody lub ograniczenia jej zakresu. Związek przyczynowy może zostać przerwany poprzez niedochowanie należytej staranności przez poszkodowanego, w sytuacji gdy zachowanie to okazuje się decydującą przyczyną szkody [16].

40. Jednak to nie z tego powodu Sąd odniósł się do owego aspektu w zaskarżonym wyroku. Sąd nie zastosował kryterium przewidywalności w celu zbadania, czy niedochowanie należytej staranności przez ASPLA i Armando Álvarez skutkowało przerwaniem związku przyczynowego między domniemywaną szkodą a zachowaniem instytucji Unii będącym przedmiotem skargi; posłużył się natomiast tym pojęciem w celu ustalenia w pierwszej kolejności istnienia takiego związku.

41. Tym niemniej potencjalna nieprzewidywalność zdarzenia powodującego domniemywaną szkodę nie mówi nic o *czynniku decydującym* o domniemywanej szkodzie. Zakładając nawet, że nadmiernego opóźnienia nie dało się przewidzieć, fakt ten nie jest ani konieczny, ani wystarczający, by doprowadzić do powstania odpowiedzialności Unii.

42. W świetle powyższego jestem zdania, że w zaskarżonym wyroku Sąd błędnie zinterpretował i zastosował pojęcie „przewidywalności" dla celów art. 340 TFUE, aby ustalić istnienie związku przyczynowego między domniemywaną szkodą a zachowaniem będącym przedmiotem skargi.

16 Zobacz na przykład wyrok z dnia 18 marca 2010 r., Trubowest Handel i Makarov/Rada i Komisja, C-419/08 P, EU:C:2010:147, pkt 61. Zasada ta, jak spójnie orzekał Trybunał, stanowi ogólną zasadę wspólną dla wszystkich systemów prawnych państw członkowskich: zob. w tym względzie wyrok z dnia 5 marca 1996 r., Brasserie du pêcheur i Factortame, C-46/93 i C-48/93, EU:C:1996:79, pkt 85 i przytoczone tam orzecznictwo.

b) Niedokonanie wyboru przez ASPLA i Armando Álvarez

43. Drugą wskazaną przez Sąd podstawą odróżnienia sprawy T-40/15 od spraw leżących u podstaw orzecznictwa Holcim jest to, że do przekroczenia rozsądnego terminu do wydania orzeczenia w sprawach T-76/06 i T-78/06 doszło *po* podjęciu przez ASPLA i Armando Álvarez decyzji o ustanowieniu gwarancji bankowej.

44. Również i ten aspekt jest w mojej ocenie nieistotny.

45. Na początku należy przypomnieć, że decyzja Komisji, taka jak decyzja C(2005) 4634, jest prawnie wiążąca i uznawana za ważną do czasu stwierdzenia jej nieważności przez sądy Unii. Jeżeli przedsiębiorstwo, na które Komisja nałożyła grzywnę, uważa, że decyzja Komisji jest bezprawna, a natychmiastowe wykonanie jej może powodować nieodwracalną szkodę, przedsiębiorstwo to może złożyć do sądów Unii wniosek o zastosowanie środka tymczasowego na podstawie art. 278 i 279 TFUE, jednocześnie składając skargę w przedmiocie ważności decyzji.

46. Jeżeli taki wniosek nie zostanie złożony lub jeżeli nie zostanie on uwzględniony przez sądy Unii, grzywna powinna zostać zapłacona, co do zasady, w terminie wskazanym w decyzji. Niezależnie od powyższego, zasady budżetowe Unii [17] przewidują, że Komisja może zezwolić na odroczenie zapłaty grzywny, pod warunkiem że dłużnik zobowiąże się do zapłaty odsetek za zwłokę i ustanowi gwarancję finansową obejmującą nieuregulowany dług, mianowicie kwotę główną, jak również odsetki.

47. Przedsiębiorstwo zamierzające zakwestionować grzywnę przed sądami Unii ma zatem wybór: może albo uregulować grzywnę natychmiast (zgodnie z zasadą), albo wnioskować o możliwość przedłożenia gwarancji bankowej (zgodnie z wyjątkiem). Wbrew temu, co twierdzą ASPLA i Armando Álvarez, zapewniona im na podstawie art. 85 rozporządzenia nr 2342/2002 możliwość stanowi właśnie wyjątek. Według zasady zapisanej w art. 278 i 279 TFUE decyzja Komisji, taka jak decyzja C(2005) 4634, staje się skuteczna z chwilą jej doręczenia adresatom i pozostaje w mocy nawet wówczas, gdy zostaje zaskarżona do sądów Unii (chyba że jej stosowanie zostaje przez te sądy zawieszone).

48. Wybór przedsiębiorstwa musi być *neutralny finansowo* dla Unii: odroczenie zapłaty nie może prowadzić do uszczuplenia budżetu Unii. Księgowy, który we współpracy z odpowiedzialnym urzędnikiem zatwierdzającym podejmuje decyzję w sprawie wniosku przedsiębiorstwa o odroczenie zapłaty, nie ma prawa do zmiany wysokości grzywny nałożonej przez Komisję jako instytucję (to jest przez kolegium komisarzy). Jednocześnie podjęta przez przedsiębiorstwo decyzja o natychmiastowym uregulowaniu grzywny – pomimo tego, że przedsiębiorstwo ma zamiar zaskarżenia decyzji Komisji do sądów Unii – nie powinna prowadzić do bezpodstawnego wzbogacenia Unii. Z tego względu z jednej strony, jeżeli sądy Unii potwierdzą decyzję Komisji, grzywna, której zapłatę odroczono, podlega zapłacie wraz z odsetkami. Z drugiej strony stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji Komisji prowadzi do powstania po stronie Unii obowiązku zwrotu zapłaconych kwot powiększonych o odsetki naliczone według obowiązującej stopy [18].

17 Artykuł 85 rozporządzenia Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002 z dnia 23 grudnia 2002 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich (Dz.U. 2002, L 357, s. 1). Rozporządzenie to, obowiązujące w czasie istotnym dla sprawy, zostało zastąpione rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz.U. 2012, L 362, s. 1).

18 Zobacz podobnie wyrok z dnia 12 lutego 2015 r., Komisja/IPK International, C-336/13 P, EU:C:2015:83. Jeśli chodzi o rodzaj i kwotę odsetek, które powinny zostać zwrócone przez Komisję przedsiębiorstwu, które zapłaciło grzywnę w celu zastosowania się do decyzji wydanej na podstawie art. 101 TFUE, a której nieważność została następnie stwierdzona przez sądy Unii, zob. sprawa T-201/17, Printeos/Komisja, w toku.

49. Decyzja o odroczeniu zapłaty grzywny ewidentnie pozwala przedsiębiorstwu na dalsze rozporządzanie odnośnymi kwotami dopóty, dopóki postępowanie sądowe nie zostanie zakończone. Jednakże wynikają z tego również pewne dodatkowe koszty (związane z przedłożeniem gwarancji bankowej), których poniesienie przedsiębiorstwo musi zaakceptować także w sytuacji, gdy ostatecznie dojdzie do stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji. Zatem do każdego przedsiębiorstwa ukaranego grzywną przez Komisję należy ocena, czy w jego finansowym interesie jest uregulowanie grzywny w wyznaczonym terminie czy też zwrócenie się o odroczenie jej zapłaty i ustanowienie gwarancji bankowej.

50. Wbrew temu, co sugeruje Sąd, istotne jest to, że nie chodzi tu o wybór, którego można dokonać tylko raz. Każde przedsiębiorstwo, które zdecydowało się przedłożyć gwarancję, może zawsze wycofać się z pierwotnej decyzji i dokonać zapłaty grzywny [19]. W ten sposób przedsiębiorstwo unika naliczania dodatkowych odsetek od kwoty głównej i może wycofać uprzednio ustanowioną gwarancję bankową.

51. Prawo Unii w żaden sposób nie zabrania przedsiębiorstwu wycofania gwarancji bankowej i uregulowania grzywny, jeżeli przedsiębiorstwo to uzna, że takie działanie będzie bardziej korzystne. Można zatem przyjąć, że jeżeli w żadnym momencie w toku postępowania przedsiębiorstwo nie zmieniło swojego pierwotnie dokonanego wyboru, było tak, ponieważ owo przedsiębiorstwo uznaje dalsze utrzymanie gwarancji bankowej za leżące nadal w jego interesie. W istocie, to, czy decyzja pierwotna będzie nadal korzystna na późniejszym etapie, zależy od wielu czynników, które – jak zauważa Komisja – mogą zdecydowanie zmieniać się z biegiem czasu (koszt pożyczki, opłaty stosowane przez bank z tytułu gwarancji, zwrot generowany przez należną kwotę w przypadku zainwestowania jej w inną działalność itd.). Z perspektywy ekonomicznej zasadne jest zatem założenie, że przedsiębiorstwo może regularnie rozważać słuszność swojej decyzji pierwotnej.

52. Z tego względu, jak prawidłowo argumentowała Unia, decyzja o ustanowieniu gwarancji bankowej zamiast uregulowania grzywny nałożonej przez Komisję nie została podjęta jedynie na początku postępowania: decyzja ta była dobrowolnie i świadomie *podtrzymywana* (czy też *potwierdzana*) przez ASPLA i Armando Álvarez przez cały czas trwania postępowania sądowego w sprawach T-76/06 i T-78/06, również wtedy, gdy postępowanie stało się przewlekłe.

53. Podsumowując ten aspekt, druga z podanych przez Sąd podstaw dokonania rozróżnienia między niniejszą sprawą a sprawami stanowiącymi podstawę orzecznictwa Holcim opiera się zatem na błędnym założeniu, iż jedyną decyzją, która miała znaczenie w tej sprawie, była pierwotna decyzja spółek ASPLA i Armando Álvarez o odroczeniu zapłaty i ustanowieniu gwarancji bankowej przed rozpoczęciem postępowania.

54. Błędny charakter tego założenia został też potwierdzony w pośredni sposób w zaskarżonym wyroku.

c) Wewnętrzna sprzeczność w zaskarżonym wyroku

55. W pkt 119 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że nie istnieje wystarczająco bezpośredni związek przyczynowy odnośnie do kosztów gwarancji bankowej poniesionych *po* wydaniu wyroków w sprawach T-76/06 i T-78/06. Sąd uznał uiszczenie takich kosztów za konsekwencję osobistej i niezależnej decyzji podjętej przez ASPLA i Armando Álvarez po wydaniu wyroków, zgodnie z którą spółki te nie zapłacą grzywny, nie wniosą o zawieszenie wykonania decyzji C(2005) 4634 oraz wniosą odwołanie od wspomnianych wyroków. W tym kontekście nie jest dla mnie jasne, dlaczego decyzja o utrzymaniu gwarancji bankowej była w ocenie Sądu decydująca dla wyłączenia odpowiedzialności Unii *po* wydaniu wyroku, ale nie *przed* jego wydaniem.

19 Zobacz na przykład wyrok z dnia 12 maja 2016 r., Trioplast Industrier/Komisja, T-669/14, niepublikowany, EU:T:2016:285, pkt 103.

56. Jak podniosła Unia, zdaje się, iż między tymi okresami nie zachodzi znacząca różnica, która mogłaby być istotna w świetle art. 340 TFUE. Ponadto w toku postępowania w pierwszej instancji ASPLA i Armando Álvarez świadomie zdecydowały się nie wnosić o zawieszenie wykonania zaskarżonej decyzji i utrzymać gwarancję bankową do czasu zakończenia postępowania. Punkt 119 zaskarżonego wyroku potwierdza zatem, że elementy, które Sąd uznał w pkt 110–112 tego samego wyroku za istotne dla celów odróżnienia niniejszej sprawy od spraw stanowiących podstawę orzecznictwa Holcim, są bez znaczenia.

d) Wniosek wstępny

57. Tytułem wniosku wstępnego należy stwierdzić, że bezsporne jest to, iż konieczność poniesienia przez ASPLA i Armando Álvarez kosztów gwarancji bankowej ustanowionej na rzecz Komisji w okresie przekroczenia rozsądnego terminu jest jedną z *konsekwencji* niemożności wydania przez Sąd orzeczenia w rozsądnym terminie.

58. Nie była to jednak *decydująca* przyczyna domniemywanej szkody. Czynnikiem decydującym było to, iż ASPLA i Armando Álvarez podjęły decyzję o skorzystaniu z wyjątku od obowiązku zapłaty należnej grzywny, o zastosowanie którego to wyjątku wniosły, mając pełną świadomość kosztów i ryzyka, jaki wiąże się z dokonanym wyborem. W związku z tym zasady wynikające z orzecznictwa Holcim mają zastosowanie w niniejszej sprawie.

59. Zważywszy na wszystkie powyższe powody, jestem zdania, że Sąd popełnił błąd, dokonując wykładni pojęcia „związku przyczynowego” i stosując je dla celów art. 340 TFUE. W moim przekonaniu nie ma wystarczająco bezpośredniego związku przyczynowego między naruszeniem przez Sąd w sprawach T-76/06 i T-78/06 obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie a domniemywaną szkodą po stronie ASPLA i Armando Álvarez wynikającą z zapłacenia kosztów gwarancji bankowej w okresie przekroczenia rozsądnego terminu.

60. W świetle powyższego zaskarżony wyrok musi zostać uchylony w zakresie, w jakim Sąd zasądza w nim od Unii zapłatę odszkodowania w wysokości 44 951,24 EUR na rzecz spółki ASPLA i w wysokości 111 042,48 EUR na rzecz spółki Armando Álvarez z tytułu szkody poniesionej przez każdą z tych spółek z powodu naruszenia obowiązku wydania orzeczenia w rozsądnym terminie w sprawach T-76/06 i T-78/06 zakończonych wydaniem wyroków z dnia 16 listopada 2011 r.

61. Oznacza to, że jeżeli Trybunał zgodzi się ze mną w tej kwestii, nie będzie konieczne badanie *drugiego* zarzutu odwołania podniesionego przez Unię ani *trzeciego*, *czwartego* i *piątego* z zarzutów odwołania podniesionych przez ASPLA i Armando Álvarez. Tym niemniej ze względu na znaczenie podniesionej kwestii dla przyszłych spraw uważam, że pomocne może być zbadanie – w trosce o kompletność analizy – *drugiego* zarzutu odwołania podniesionego przez Unię. Analiza ta przyniesie również elementy przydatne dla celów zbadania *drugiego* zarzutu odwołania podniesionego przez ASPLA i Armando Álvarez.

2. Koszty gwarancji bankowej: pojęcie „szkody”

62. W drugim zarzucie odwołania, odnoszącym się do pkt 104–120 zaskarżonego wyroku, Unia, wspierana przez Komisję, twierdzi, iż Sąd dokonał błędnej wykładni pojęcia „szkody”. W jej ocenie sąd pierwszej instancji powinien był zbadać, czy w okresie przekroczenia rozsądnego terminu koszty gwarancji bankowej uiszczone przez ASPLA i Armando Álvarez były wyższe niż korzyści uzyskane przez nie dzięki możliwości dysponowania kwotą równą kwocie grzywny. ASPLA i Armando Álvarez wnoszą natomiast do Trybunału o oddalenie tego zarzutu jako bezzasadnego. W ich ocenie nie ma związku między korzyściami uzyskanymi przez ASPLA i Armando Álvarez a stratami poniesionymi przez nie w okresie przekroczenia rozsądnego terminu.

63. Odnoszę wrażenie, że i ten zarzut odwołania jest zasadny. Sąd naruszył bowiem prawo, gdy bez konkretnego wyjaśnienia lub dalszej analizy zrównał w pkt 104 i 105 zaskarżonego wyroku *koszty* gwarancji bankowej w okresie przekroczenia rozsądnego terminu ze *szkodą*, która powinna zostać naprawiona na podstawie art. 340 TFUE.

64. Te dwa pojęcia należałoby rozróżnić.

65. Działanie lub zaniechanie instytucji Unii może mieć różne konsekwencje dla sytuacji finansowej przedsiębiorstw takich jak ASPLA i Armando Álvarez. Może prowadzić do powstania pewnych kosztów po stronie przedsiębiorstwa, ale jednocześnie może przynieść temu przedsiębiorstwu pewne korzyści. „Szkoda" w rozumieniu art. 340 TFUE występuje jedynie wówczas, gdy różnica netto między kosztami i korzyściami jest ujemna [20]. Innymi słowy, musi istnieć *ogólna strata* wynikająca z będącego przedmiotem skargi zachowania instytucji. W przeciwnym wypadku dochodziłoby do paradoksalnej sytuacji, w której pomimo finansowej korzyści płynącej z zachowania instytucji Unii przedsiębiorstwo byłoby uprawnione również do dochodzenia dodatkowych kwot od Unii.

66. Jak wyjaśniono w pkt 49 i 51 powyżej, z jednej strony decyzja przedsiębiorstwa o odroczeniu zapłaty i ustanowieniu gwarancji bankowej wywołuje pewne koszty, ale z drugiej strony pozwala też przedsiębiorstwu na korzystanie przez pewien czas z kwoty, która może generować zyski. Te różne skutki nie pozostają bez związku ze sobą, lecz są nierozerwalnie wzajemnie powiązane: są dwoma aspektami tego samego zagadnienia.

67. Z ekonomicznego punktu widzenia decyzja o odroczeniu zapłaty grzywny stanowi w istocie formę finansowania danego przedsiębiorstwa: do czasu zakończenia postępowania sądowego przedsiębiorstwo to w praktyce pożycza środki pieniężne, które jest winne Unii, od samej Unii. Ogólne koszty finansowania to, najprościej rzecz ujmując, kwota kosztów gwarancji bankowej powiększona – w razie wyroku niekorzystnego dla przedsiębiorstwa – o ewentualne odsetki od kwoty głównej. Tymczasem w zaskarżonym wyroku Sąd skupił się wyłącznie na kosztach poniesionych przez ASPLA i Armando Álvarez, nie wspomniał zaś o korzyściach lub oszczędnościach uzyskanych ewentualnie przez te spółki dzięki odroczeniu zapłaty.

68. W moim przekonaniu jest to błąd popełniony przez Sąd. Jak wspomniałem w pkt 51 powyżej, zakłada się, iż przedsiębiorstwo działa zawsze w sposób, który uznaje ono za racjonalny z ekonomicznego i finansowego punktu widzenia. Z tego względu rozsądne może być przyjęcie, że przez cały czas trwania postępowania sądowego w sprawach T-76/06 i T-78/06 ASPLA i Armando Álvarez uznawały za korzystniejsze dalsze pożyczanie od Unii kwoty odpowiadającej należnej grzywnie, a nie korzystanie z własnego kapitału lub pożyczenie tej kwoty od instytucji kredytowej.

69. W tych okolicznościach nie można zatem wykluczyć, że nadmierne opóźnienie w wydaniu orzeczenia w sprawach T-76/06 i T-78/06 nie tylko nie spowodowało straty po stronie spółek ASPLA i Armando Álvarez, ale doprowadziło nawet do uzyskania przez nie korzyści finansowej. Nie jest to jednak fakt, który można potwierdzić na podstawie zaskarżonego wyroku, ponieważ Sąd uznał bez dalszego badania, iż koszty gwarancji bankowej w okresie przekroczenia rozsądnego terminu odpowiadały szkodzie poniesionej w tym okresie przez ASPLA i Armando Álvarez.

20 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 19 maja 1992 r., Mulder i in./Rada i Komisja, C-104/89 i C-37/90, EU:C:1992:217, pkt 26 i nast.

70. Na zakończenie chciałbym dodać w tym względzie, że zaskarżony wyrok wydaje się wewnętrznie sprzeczny. Jeśli chodzi bowiem o inną formę domniemywanej szkody (mianowicie zapłatę odsetek od kwoty grzywny), Sąd orzekł, że ASPLA i Armando Álvarez nie przedstawiły żadnego dowodu, by wykazać, że w okresie przekroczenia rozsądnego terminu „kwota odsetek za zwłokę, zapłaconych później przez Armando Álvarez Komisji, była wyższa od korzyści odniesionej przez tę spółkę ze względu na korzystanie z kwoty równej kwocie grzywny powiększonej o odsetki za zwłokę” [21].

71. Trudno jest zrozumieć, dlaczego Sąd nie zastosował podobnego podejścia odnośnie do domniemywanej szkody polegającej na zapłaceniu kosztów gwarancji bankowej w stosunku do tego samego okresu.

72. Podsumowując, należy uznać, że *drugi* zarzut odwołania podniesiony przez Unię jest również zasadny.

3. Odsetki

73. W ramach drugiego zarzutu odwołania, dotyczącego pkt 97–103 zaskarżonego wyroku, ASPLA i Armando Álvarez podnoszą, że Sąd naruszył prawo, oddalając ich wniosek o odszkodowanie z tytułu szkody obejmującej odsetki od kwoty nałożonej na nie grzywny w okresie przekroczenia rozsądnego terminu.

74. Sąd orzekł w zaskarżonym wyroku, że ASPLA i Armando Álvarez nie przedstawiły żadnego dowodu, by wykazać, że w okresie przekroczenia rozsądnego terminu kwota odsetek za zwłokę zapłaconych później Komisji była wyższa od wartości korzyści odniesionej przez te spółki ze względu na korzystanie z kwoty równej kwocie grzywny powiększonej o odsetki za zwłokę.

75. W moim przekonaniu Sąd ze względów przedstawionych w pkt 23–72 powyżej słusznie oddalił roszczenie spółek ASPLA i Armando Álvarez. Ponieważ skargi złożone przez ASPLA i Armando Álvarez zostały ostatecznie oddalone przez sądy Unii, odsetki za zwłokę podlegające zapłacie Komisji od kwoty grzywny są ewidentnie kosztem, który spółki te musiały ponieść w okresie trwania postępowania sądowego. Nie oznacza to jednak automatycznie, że taki koszt stanowi szkodę w rozumieniu art. 340 TFUE.

76. Zasadniczo w niniejszej sprawie nie ma wystarczająco bezpośredniego związku przyczynowego dla celów art. 340 TFUE między przewlekłością postępowania a stratą polegającą na zapłacie odsetek za okres przekroczenia rozsądnego terminu. Jak wyjaśniłem w pkt 52 powyżej, ryzyko konieczności poniesienia kosztów wynikało z decyzji spółek ASPLA i Armando Álvarez o odroczeniu zapłaty grzywny do czasu zakończenia postępowania sądowego. ASPLA i Armando Álvarez podjęły tę decyzję dobrowolnie i z pełną wiedzą o konsekwencjach finansowych z niej wynikających.

77. W związku z powyższym drugi zarzut odwołania spółek ASPLA i Armando Álvarez powinien zostać oddalony.

C. Rozsądny termin

78. W ramach *pierwszego* zarzutu odwołania, dotyczącego pkt 57–83 zaskarżonego wyroku, ASPLA i Armando Álvarez podnoszą, że Sąd naruszył prawo oraz nie przedstawił uzasadnienia w zakresie swej oceny dotyczącej rozsądnego czasu między zakończeniem pisemnego etapu postępowania a otwarciem ustnego etapu postępowania w sprawach T-76/06 i T-78/06. Zarzut ten składa się z dwóch części.

21 Punkt 101 zaskarżonego wyroku.

79. Pierwsza część tego zarzutu odwołania dotyczy pkt 67–69 zaskarżonego wyroku z jednej strony i pkt 72 zaskarżonego wyroku z drugiej strony. Według spółek ASPLA i Armando Álvarez Sąd nie wyjaśnił odpowiednio, dlaczego doszedł do wniosku, iż okres 15 miesięcy między zakończeniem pisemnego etapu postępowania a otwarciem ustnego etapu postępowania był co do zasady odpowiedni do rozpoznania spraw takich jak sprawy T-76/06 i T-78/06. Z tego samego powodu ASPLA i Armando Álvarez są zdania, że Sąd nie wyjaśnił odpowiednio, dlaczego równoległe rozpoznawanie powiązanych spraw może być uzasadnieniem dla przedłużenia – o okres jednego miesiąca dla każdej powiązanej sprawy – okresu między zakończeniem pisemnego etapu postępowania a otwarciem ustnego etapu postępowania.

80. Druga część pierwszego zarzutu odwołania dotyczy domniemywanej sprzeczności między pkt 72 i pkt 80 zaskarżonego wyroku. ASPLA i Armando Álvarez są zdania, że niespójne jest stwierdzenie wpierw, że okres między zakończeniem pisemnego etapu postępowania a otwarciem ustnego etapu postępowania powinien zostać wydłużony o miesiąc dla każdej powiązanej sprawy, a następnie przedłużenie rozsądnego terminu w sprawie T-78/06 o dodatkowe cztery miesiące, ponieważ jest ona ściśle powiązana ze sprawą T-76/06.

81. Unia uważa ten zarzut odwołania za bezzasadny.

82. Niezależnie od jego zasadności uważam, że ten zarzut odwołania powinien zostać oddalony jako nieistotny dla sprawy.

83. Nawet gdyby skargi złożone przez ASPLA i Armando Álvarez zostały uznane za zasadne, nie doprowadziłoby to do uchylenia zaskarżonego wyroku i zasądzenia wyższego odszkodowania z tytułu szkody majątkowej poniesionej podobno przez te spółki.

84. Odpowiednio, w pkt 23–72 i 73–77 powyżej wyjaśniłem, dlaczego jestem zdania, że ani koszty gwarancji bankowej, ani odsetki od kwoty grzywny zapłacone przez ASPLA i Armando Álvarez w okresie przekroczenia rozsądnego terminu nie stanowią szkody wymagającej naprawienia zgodnie z art. 340 TFUE. Dlatego też jeżeli Trybunał zgodzi się ze mną w tym względzie, czas trwania przekroczenia rozsądnego terminu będzie nieistotny dla celów niniejszego postępowania. ASPLA i Armando Álvarez nie zażądały bowiem odszkodowania z tytułu innej formy szkody poza omówionymi powyżej.

V. Skutki przeprowadzonej oceny

85. Jeżeli Trybunał zgodzi się z moją oceną, odwołanie wniesione przez Unię musi zostać uwzględnione, w związku z czym pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku powinien zostać uchylony.

86. Zważywszy, że w świetle zaistniałych okoliczności faktycznych i wymiany zdań przed Trybunałem możliwe jest wydanie ostatecznego wyroku w tej sprawie, Trybunał powinien oddalić roszczenie spółek ASPLA i Armando Álvarez o odszkodowanie z tytułu szkody majątkowej poniesionej rzekomo w wyniku naruszenia przez Sąd obowiązku wydania w rozsądnym terminie orzeczenia w sprawach T-76/06 i T-78/06.

87. Odwołanie spółek ASPLA i Armando Álvarez powinno zostać oddalone w całości.

VI. Koszty

88. Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.

89. Jeżeli Trybunał zgodzi się z moją oceną dotyczącą odwołań, wówczas zgodnie z art. 137, 138 i 184 regulaminu postępowania przed Trybunałem ASPLA i Armando Álvarez powinny pokryć własne koszty oraz koszty poniesione przez Unię w toku niniejszego postępowania w obydwu instancjach. Komisja Europejska powinna natomiast pokryć własne koszty poniesione w obydwu instancjach.

VII. Wnioski

90. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał Sprawiedliwości:

– uchylił pkt 1 sentencji wyroku Sądu z dnia 17 lutego 2017 r., ASPLA i Armando Álvarez/Unia Europejska, T-40/15;

– oddalił odwołanie wniesione przez ASPLA i Armando Álvarez;

– oddalił roszczenie spółek ASPLA i Armando Álvarez o odszkodowanie w kwocie 3 495 038,66 EUR z tytułu szkody majątkowej poniesionej w wyniku naruszenia przez Sąd obowiązku wydania w rozsądnym terminie orzeczenia w sprawach T-76/06 i T-78/06;

– obciążył ASPLA i Armando Álvarez własnymi kosztami i kosztami Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, poniesionymi w postępowaniu w obydwu instancjach;

– obciążył Komisję Europejską własnymi kosztami poniesionymi w postępowaniu w obydwu instancjach.